

Behov och resurser

SIDORNA 6-35

BEGREPP ATT KÄNNA TILL

Sitt i små grupper (2-4 personer) och förklara muntligt betydelsen av följande begrepp. Det är viktigt att alla pratar och ger exempel på hur orden används.

Resurser	Levnadsstandard
Kretslopp	Återvinning
Erosion	Avverkning
Försaltning	Självhushållning
Globalisering	Ogräs
Gröna revolutionen	Växtförädling
Monokultur	Avkastning
Hållbar utveckling	Ekologiskt fotavtryck
Bärkraft	Naturvetenskap
Hypotes	Pseudovetenskap
Big Bang	Fusion
Supernova	Atmosfär
Hydrosfär	Litosfärplatta
Biosfär	Troposfär
Avdunsta	Kondensera
Ytvatten	Markvatten
Grundvatten	Jordskorpa
Magma	Mantel
Tsunami	Jordskalv
Sediment	Tempererat klimat
Mineral	Bergart
Malm	Magmatisk bergart
Sedimentär bergart	Metamorf bergart
Jordart	Lera
Morän	Torv
Jordmån	Podsol
Brunjord	Förna
Mull	Glaciär

DISKUTERA I GRUPPER

- Gör testet som beräknar ditt eget ekologiska fotavtryck (www.myfootprint.org (engelska) eller www.minplanet.se (svenska)). Ligger du över eller under genomsnittet för världen respektive Sverige? Diskutera vad ni skulle kunna göra för att minska avtrycket. Vad tycker ni är svårt att göra något åt?
- Kan man uppnå industriell utveckling utan att resurser överutnyttjas och miljöskador uppstår? Diskutera hur detta skulle kunna ske.
- Vilka för- och nackdelar finns med globalisering? Ökar eller minskar samhällets sårbarhet när marknaden för varor och tjänster är global?
- Vilka är de två stora förändringar i människors sätt att leva som har gjort att jordens resurser har kunnat försörja många fler människor än tidigare?
- I högt belägna bergsområden kan man hitta fossil efter vattenlevande djur som snäckor och hajar. Förklara hur fossilen har hamnat på bergstopparna.
- På hemsidan för SGU (Sveriges Geologiska Undersökning) finns en jordartskarta som visar vilka jordarter som förekommer på olika platser i Sverige.
 - Var kan man hitta jordarten torv?
 - Var finns lerjordar? Varför finns de just där?
 - Var finns de jordar som passar bäst för jordbruk?
 - Vilken jordart dominerar i er del av landet?
- På vilka sätt skiljer sig naturvetenskap från pseudovetenskap? Mer information och åsikter kan hittas på www.vof.se. Diskutera om följande "företeelser" bör räknas som pseudovetenskap:
 - spådomskonst, akupunktur, tro på spöken

INSTUDERINGSFRÅGOR

1. Vilka är de fem typer av resurser vi måste utnyttja på ett uthålligt sätt?
2. Ge några exempel på hur markförstöring kan uppkomma.
3. Vilka steg ingår i EU:s trappa för hantering av avfall?
4. Varför är det viktigt att avfallet sorteras?
5. Vad tar man hänsyn till vid uppskattning av det så kallade ekologiska fotavtrycket?
6. Redan under jägarstenåldern började människan att påverka sin egen livsmiljö. Hur gick detta till?
7. Var på jorden startade jordbruket?
8. Vilka två förändringar ledde till att människor i och med jordbruket började drabbas av smittsamma sjukdomar mer än tidigare?
9. Ange några orsaker till att människans expansion ofta leder till skövling av skog.
10. Industriell utveckling bygger på att jordbruket effektiviseras genom mekanisering. Varför är detta ett viktigt steg?
11. Hur lyckades Indien med att öka livsmedelsproduktionen under "den gröna revolutionen"?
12. Redogör för två problem som kan uppstå till följd av omfattande konstbevattning.
13. Vilka fem områden räknas till naturvetenskap?
14. Förklara skillnaden mellan hypotes och teori.
15. Varför är det viktigt att forskare detaljerat beskriver exakt hur ett experiment har utförts?
16. Varför tror man att solen är en stjärna av andra eller tredje generationen?
17. Hur har alla grundämnen bildats, förutom de två lättaste?
18. Hur uppstår en supernova?
19. Var finns det mesta (ca 70 %) av hydrosfärens sötvatten?
20. Varför är snö och glaciärer i bergsområden viktiga för oss människor?
21. Ge två exempel på hur jordens atmosfär har förändrats sedan jorden uppstod.
22. Hur uppstår jordskalv?
23. Varför är kraftiga jordskalv vanligare i Grekland än i Sverige?
24. Vilka tre huvudtyper av bergarter förekommer? Ge något exempel på varje typ.
25. I vilken typ av bergart brukar man ofta hitta fossil?
26. Varför ger granit och gnejs en odlingsjord som är fattig på mineralämnen?
27. Vilken är den vanligaste jordarten i Sverige?
28. Förklara varför en finkornig jordart ofta ger en bra odlingsjord.
29. Under vilka omständigheter bildas jordarten torv?
30. Vilka är Sveriges två vanligaste jordmåner? Varför ökar en av dessa medan den andra minskar?
31. På vilket sätt är dagmaskar viktiga för jordens egenskaper?